

Oponentský posudek diplomové práce Marty Víchové *Výuka češtiny ve Vídni na příkladu bilingvních škol Školského spolku Komenský*

M. Víchová ve své práci přibližuje, jak je na obecné škole Školského spolku Komenský ve Vídni vyučován český jazyk v rámci bilingvního systému vzdělávání. Zaměřuje se při tom především na zohlednění bilingvismu dětí ve výuce.

Diplomová práce je standardně rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části diplomantka dostatečně a jednoznačně definuje některé pojmy, se kterými dále pracuje (mateřský, druhý a cizí jazyk). Ke klíčovému pojmu bilingvismus ovšem uvádí jen několik definic a sama nepíše, s jakým konceptem bilingvismu se ve své práci ztotožňuje. Překvapivě v teoretické části neshrnuje poznatky z literatury věnující se osvojování jazyka bilingvními dětmi. Nepracuje tak např. s termínem *code-switching*, ačkoli právě tuto strategii děti i vyučující během vyučování očividně často používali. V seznamu literatury uvádí diplomovou práci Kateřiny Richterové *Specifika bilingvní výchovy u dětí předškolního a mladšího školního věku. Předsudky o bilingvních dětech*. V samotném textu na ni ovšem neodkazuje. Část věnovaná bilingvismu by dle mého názoru mohla být propracovanější, zvláště když je bilingvismus stěžejním tématem práce.

Dále krátce představuje a kriticky zhodnocuje statistické údaje o menšinách v Rakousku s důrazem na menšinu českou, podává přehled, kde se lze ve Vídni učit česky, popisuje rakouský vzdělávací systém a bilingvní model výuky. Nakonec se věnuje dějinám Školského spolku Komenský.

Informace poskytnuté v teoretické části mají přímý vztah k části praktické. Za nadbytečný lze považovat snad jen relativně podrobný přehled jazykových škol nabízejících ve Vídni kurzy češtiny, diplomantka se mohla zaměřit jen na výuku dětí a naopak rozvést část věnovanou bilingvismu.

Praktická část práce vychází z hospitací, které diplomantka uskutečnila na obecné škole Školského spolku Komenský ve Vídni. Je doplněna rozsáhlou přílohou obsahující hospitační protokoly a fotografie učebních materiálů. Praktická část začíná popisem metodologie, která byla zvolena vhodně. I přes obtíže spočívající v neochotě některých vyučujících umožnit náslechy ve svých hodinách dokázala diplomantka způsob výuky na této škole zvolenou metodou náslechy a rozhovorů s učiteli dostatečně přiblížit. Držela se přitom svého původního záměru soustředit se především na práci s bilingvismem dětí. Vhodně se tak

během hospitací zaměřila především na použité výukové materiály a jazyk výuky i komunikaci dětí mezi sebou. Zohlednění bilingvismu dětí učitelem byla také jedna z položek hospitačních protokolů. Kromě toho se diplomantka věnovala také dalším aspektům výuky, především práci s chybou. Tato část nebyla tak pevně metodologicky ukotvena. Aby měla vypovídající hodnotu, bylo by třeba lépe vypracovat taxonomii chyb a práci s chybou zařadit systematicky i do hospitačních protokolů.

Co se formální stránky týče, je překládaná práce na dobré úrovni. Členění do kapitol je jasné a přehledné. Stylisticky je práce také v pořádku. Objevují se v ní jen dílčí formulační nedostatky, vynechaná slova a překlepy (např. s. 8: *Závěrem práce je zhodnocení výukového procesu na obecné škole Školského spolku Komenský, formulovaného na základě hospitovaných hodin a stanovené výzkumné otázky.*; s. 19: *Kromě vzdělání v českém jazyce prostřednictvím škol Školského spolku Komenský najdeme ve Vídni řadu možností, kde češtinu studovat.*; s. 35: *Navzdory těžkostem válečné doby se českému školství zásluhou neúnavné práce i příznivému období první republiky spolku stále dařilo.*; s. 55: *Co se týče práce s dětmi omezenou znalostí jednoho z vyučovacích jazyků, ve školním roce 2017/2018 jich obecnou školu navštěvovalo celkem 14.*; s. 63: *co lze v jejich projevech považovat za jazykovou chybu zapříčiněnou dvojjazyčností a co přirozeným jazykových vývojem*; s. 105: *Během čtení se U stále česky i německy ptá, zda textu D rozumění.*; s. 121: *Protože je toho základní slovo, vypadá to, že i U je velmi překvapená, že se D úkol příliš nedařil.*). Citace a odkazy jsou v celé práci jednotné, pouze někdy se odkazy na poznámky pod čarou objevují před tečkou (např. s. 26).

I přes uvedené výhrady považuji práci za zdařilou. Diplomantka splnila vytyčený cíl a po formální i obsahové stránce práce vyhovuje požadavkům kladeným na diplomové práce. Doporučuji ji k obhajobě a v závislosti na průběhu obhajoby navrhuji hodnocení velmi dobře až výborně.

OTÁZKY K OBHAJOBĚ

1. Jak chápete bilingvismus? Kdy je podle vás dítě bilingvní?
2. Na straně 18 píšete: „Z přehledů počtu žáků ve všech stupních vzdělávání na území Rakouska, kteří běžně hovoří jiným než německým jazykem, lze vyčíst, že ve školním roce 2016/2017 činily 25,3 % děti z jinojazyčného prostředí. Ve Vídni to bylo dokonce 51,2 %, přičemž větší podíl zastupovali žáci veřejných škol. [...] Čtvrtinu až polovinu

žáků vídeňských škol tak tvoří žáci-cizinci, žáci s odlišným mateřským jazykem či děti bilingvní.“ Ze statistiky mi vyplývá, že ve Vídni tvoří žáci z jinojazyčného prostředí polovinu všech žáků. Je to tak? Rozlišujete pojmy žák-cizinec a žák s OMJ?

3. Na straně 60 píšete: „Ve sledované oblasti práce s chybou je otázkou, po zohlednění aspektu dvojjazyčné výchovy, resp. výuky, a věku žáků, do jaké míry se jedná o „chyby“ a do jaké míry o přirozený vývoj zahrnující odchylky během fází osvojování prvního a druhého jazyka.“ Jaký je podle vás rozdíl mezi „chybou“ a odchylkou? Dále píšete, že dle vás nebyla „samotné práci s chybou ve výuce přikládána určitá váha“. Co tím myslíte?
4. Na straně 55 a 56 píšete: „Jak je naznačeno výše a doloženo několika příklady, z nichž je více k nahlédnutí v Příloze 4, účelovost dvojjazyčného vedení výuky se v průběhu čtyř let měnila. Zatímco v prvních ročnících byla nezbytná – nejen ze své podstaty a modelu Centrope Schooling, ale i z důvodu zajištění komunikace se žáky a vzájemného porozumění, ve čtvrtých ročnících se český jazyk vyučoval česky a němčina sloužila jako referenční, překladový jazyk. Otázkou zůstává, do jaké míry je v takovém případě naplněn požadavek dvojjazyčné výuky. Odpověď by přinesl výzkum provedený napříč všemi předměty daného ročníku, protože výuka českého jazyka je do jisté míry specifická.“ Musí podle vás bilingvní výuka nutně znamenat to, že jsou všechny předměty vyučovány dvojjazyčně? Zjistila jste, v jakých jazycích jsou realizovány další předměty? Zjišťovala jste, zda žáci čtvrtých tříd do první třídy nastupovali také s různou znalostí českého jazyka?

V Praze 4. 9. 2019

Mgr. Barbora Bašťová